

BARKODI

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
 MINISTRIA E ARSIMIT
 DHE SPORTIT
 QENDRA E SHËRBIMEVE ARSIMORE

OLIMPIADA KOMBËTARE E HISTORISË
 NË ARSIMIN E MESËM TË LARTË

Faza e tretë

Viti shkollor 2023-2024

23 mars 2024

Udhëzime për nxënësin:

- Olimpiada fillon në orën 10.00 dhe mbaron në orën 13.00.
- Testi përmban 5 pyetje.
- Për secilën pyetje është lënë hapësira e nevojshme për të shkruar përgjigjen.

Për përdorim nga komisioni i vlerësimit

Pyetja	1	2	3	4	5
	12 pikë	10 pikë	8 pikë	10 pikë	10 pikë
Pikët e fituara					

Totali i pikëve të fituara

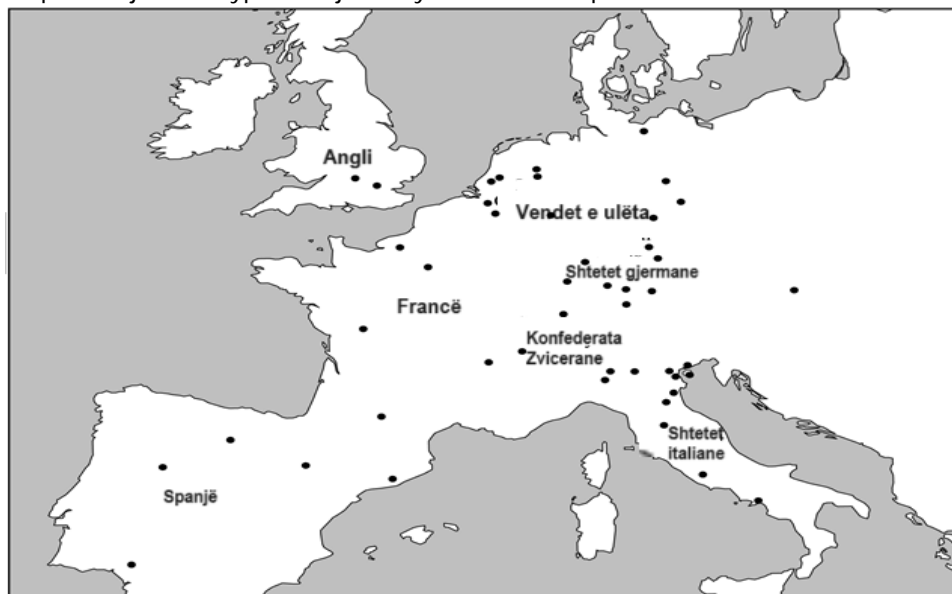
KOMISIONI I VLERËSIMIT

1.....

2.....

Shënim: Nëse nxënësi jep përgjigje të tjera, që nuk janë parashikuar në skemë, por që komisioni i vlerësimit i gjykon të sakta, nxënësi do të vlerësohet me pikët që meriton.

1. Harta tregon shpërndarjen e shtypshkronjave kryesore në Evropë në vitet 1452-1500.

a) Për periudhën 1452–1500 identifikoni dhe shpjegoni një shkak që kontribuoi në shpërndarjen e shtypshkronjave në Evropë. 4 pikë

Përgjigjja e nxënësit shtjellohet duke shpjeguar një prej shkaqeve të mëposhtme.

- Prosperiteti në rritje i qyteteve tregtare në shtetet italiane dhe gjermane, si dhe në vendet e ulëta.
- Rritja e interesit për mësimin klasik.
- Rritja e humanizmit dhe letërsisë popullore.
- Zhvillimi i shtypshkronjës Gutenberg në shtetet gjermane në vitet 1440.
- Shpërndarja e popullsisë.
- Modelet e urbanizimit.
- Etj.

b) Për periudhën 1500–1550 identifikoni dhe shpjegoni një efekt kulturor ose politik afatshkurtër të shfaqjes së shtypshkronjave. 4 pikë

Përgjigjja e nxënësit shtjellohet duke shpjeguar një prej efekteve të mëposhtme.

- Përhapja e humanizmit të krishterë në Evropën veriore.
- Përhapja e ideve protestante.
- Përhapja e vlerave të Rilindjes.
- Bibla popullore.
- Përhapja e Revolucionit Shkencor.
- Zhvillimi i shkrim-leximit.
- Shfaqja e censurës mbi veprat e shkruara.
- Përdorimi i veprave të shkruara për të rritur autoritetin monarkik.
- Përdorimi i veprave të shkruara për të sfiduar autoritetin politik të kishës ose subjekteve politike.
- Etj.

- c) Për periudhën 1550–1789 identifikoni dhe shpjegoni një efekt afatgjatë të përhapjes së shtypshkronjës në shoqërinë evropiane. 4 pikë

Përgjigjja e nxënësit shtjellohet duke shpjeguar një prej efekteve të mëposhtme.

- Rritja e letërsisë popullore.
- Zhvillimi i ndjenjës dhe kulturës kombëtare.
- Popullarizimi i shkencës.
- Zhvillimi dhe përhapja e Iluminizmit.
- Sfidat ndaj rendit politik dhe shoqëror.
- Rritja e vazhdueshme e Revolucionit Shkencor.
- Rritja dhe përhapja e shkallës së shkrim-leximit dhe arsimit.
- Ndhmon reformimin katolik.
- Zhvillimi i "opinionit publik" dhe i kulturës politike.
- Paqja e Augsburgut.
- Faktor në Revolucionin Francez.
- Fragmentimi politik.
- Fragmentimi fetar.
- Etj.

2. Lexoni fragmentin dhe përgjigjuni pyetjeve.

"Iluminizmi ishte një lëvizje idesh dhe praktikash e shekullit të tetëmbëdhjetë që e bëri botën laike fokusin kryesor të saj. Ai nuk e mohoi domosdoshmërisht kuptimin ose qëndrimin emocional ndaj fesë, por gradualisht e zhvendosi vëmendjen nga çështjet fetare drejt atyre laike. Duke kërkuar përgjigje në terma laikë - madje edhe për shumë pyetje fetare - ajo zgjeroi shumë sferën e laikes, duke e bërë atë, për një numër në rritje të njerëzve të arsimit, një kornizë parësore referimi.

Në botën perëndimore arti, muzika, shkenca, politika, madje edhe kategoritë e hapësirës dhe kohës kishin pësuar një proces gradual shekullarizimi në shekujt XVI dhe XVII. Iluminizmi ndërtoi mbi këtë proces dhe e shndërroi atë në një kauzë intelektuale ndërkombëtare. Lidhja me botën reale, me një jetë të jetuar pa referencë të vazhdueshme ndaj Zotit, u bë gjithnjë e më e zakonshme dhe burimi i një shpërthimi të menduarit novator për shoqërinë, qeverisjen dhe ekonominë, për të përmendur vetëm disa fusha të kërkimit.

Margaret Jacob, historiane, Iluminizmi Laik, 2019

- a) Jepni argumentin kryesor që autori paraqet për iluminizmin në fragment. 3 pikë
- Tipari kryesor i Iluminizmit ishte theksi në rritje mbi çështjet laike dhe jo fetare.
 - Iluminizmi u ndërtua mbi procesin e shekullarizimit që kishte ndodhur tashmë gjatë Revolucioneve Shkencore dhe Tregtare.
 - Mendimtarët iluministë kërkuan gjithnjë e më shumë zgjidhje laike për problemet sociale dhe politike.
 - Rritja e theksit mbi çështjet laike nxiti një rritje të madhe në të menduarit inovativ për çështjet sociale dhe politike.
 - Etj.
- b) Mbështesni tezën e autorit edhe ju me një tjetër argument. 3 pikë
- Përgjigjja e nxënësit shtjellohet duke shpjeguar një prej argumenteve të mëposhtme.*
- Mendimtarët iluministë si Volteri kërkuan uljen e theksit të feja, duke e parë atë si një burim konflikti dhe ndarjeje.
 - Veprat iluministe u përqendruan në tema materiale dhe laike, duke injoruar përgjithësisht fenë.
 - Mendimtarët iluministë pranuan shumë ide nga Revolucionit Shkencor (si heliocentrizmi) që sfidonin mësimet fetare.
 - Mendimtarët iluministë mbështetën një rend të ri shoqëror të bazuar në arsye dhe jo në vlera tradicionale fetare.

- Teoritë ekonomike si ajo e Adam Smith përqendroheshin në interesin racional vetjak dhe jo në idetë e "çmimit të drejtë" ose moralit.
- Përhapja e klubeve të diskutimit lejoi përhapjen e ideve të reja intelektuale dhe shkëputjen nga ndikimi i besimeve tradicionale fetare.
- Etj.

c) Shpjegoni të paktën një ndryshim politik që laicizmi solli në periudhën 1750-1850, siç përshkruhet në fragment. **4 pikë**

Përgjigjja e nxënësit shtjellohet duke shpjeguar një prej ndryshimeve të mëposhtme.

- Revolucionarët francezë sfiduan parimin e monarkisë bazuar në të drejtën hyjnore dhe u përpoqën të krijonin një bazë laike për qeverisjen.
- Për shkak të skepticizmit të tyre rreth fesë së vendosur, Revolucionarët Francezë në fazën liberale nacionalizuan Kishën Katolike.
- Revolucionarët francezë në fazën radikale u përpoqën të dekristianizonin Francën.
- Revolucioni i vitit 1830 në Francë u shkaktua pjesërisht nga armiqësia ndaj regjimit konservator katolik të Restauracionit të Burbonëve.
- Revolucionet e 1848-ës bazoheshin në ide nacionaliste ose shkaqe ekonomike; feja luajti pak rol për shumicën e revolucionarëve.
- Monarkët e "ndriçuar" mbështetën më shumë tolerancë fetare dhe krijuan reforma politike.
- Shekullarizimi pakësoi referencën tek e drejta hyjnore dhe çoi në qeverisje kushtetuese të themeluara mbi bazën e të drejtave individuale dhe ndarjen e kishës nga shteti.
- Etj.

3. "Stalini ishte një mjeshtër i manipulimit politik, duke përdorur pozicionin e tij të pushtetit për të eliminuar rivalët dhe për të konsoliduar kontrollin e tij mbi Bashkimin Sovjetik."

Robert Service, historian dhe biograf i Stalinit

"Stalini ishte një njeri me ambicie të mëdha politike, i cili ishte në gjendje t'i tejkalojë rivalët e tij dhe të konsolidonte fuqinë e tij nëpërmjet një kombinimi të dinakërisë, pamëshirshmërisë dhe forcës së plotë të vullnetit."

Richard Pipes, historian i Rusisë dhe Bashkimit Sovjetik

"Tërheqja e fijeve nga prapaskenat, duke u mbështetur në një aparat ilegal. Në atë veprimtari, Stalini pa dyshim u tregua më i përshtatshëm se kushdo tjetër.

Leon Trotsky

8 pikë

Analizoni arsyet pse Stalini vendosi diktaturën e tij në Rusi.

- Pozicioni i Stalinit në qeveri ishte një faktor kyç për të mundësuar ngritjen e tij në pushtet në 1924. Si sekretar i përgjithshëm i Partisë Komuniste, një pozicion që Stalini e mori në vitin 1922, ishte në gjendje të emëronte zyrtarë që do ta mbështesnin atë, si dhe të largonte kundërshtarët e tij brenda partisë. Me këtë mundësi për të dhënë patronazh, Stalini mund të kontrollonte efektivisht se kush ishte anëtar i partisë dhe të siguronte besnikërinë e atyre që u jepte një pozicion, që do të thotë se ai kishte mbështetje të konsiderueshme për t'u bërë udhëheqësi i ardhshëm.
- Ky faktor ishte edhe më i rëndësishëm për të ndihmuar në ngritjen e Stalinit në pushtet, sepse kundërshtarët e tij, duke përfshirë Zinoviev, Trocki dhe Kameniev, e nënvlerësuan se sa i dobishëm do të ishte pozicioni i Stalinit si sekretar i përgjithshëm, që do të thotë se ata nuk e kuptuan se sa kërcënim i madh ishte Stalini, derisa u bë shumë vonë dhe Stalini e kishte mbushur partinë me përkrahës të tij.
- Një faktor tjetër kyç që shpjegon ngritjen e Stalinit në udhëheqje është përdorimi i tij i propagandës për të çuar më tej apelin e tij brenda partisë. Me metoda të ndryshme që përfshinin fjalime emocionuese dhe foto të përpunuara, Stalini e portretizoi veten si të afërt me Leninin dhe, për rrjedhojë, si pasardhësin natyror të Leninin. Në funeralin e Leninin në janar 1924, Stalini veprroi si drejtues kryesor i tij dhe mbajti një fjalim në të cilin u zotua të vazhdojë në traditën e udhëheqësit të madh. Kjo bëri që të dukej sikur Stalini do të ishte kandidati më i mirë për lider.

- Në ngritjen e Stalinit në krye të partisë ndikoi edhe mungesa e përkrahjes së Troçkit – një ndër rivalët kryesorë të Stalinit - në gjirin e partisë. Ky ishte një disavantazh i madh për ofertën e Troçkit për udhëheqje, dhe kështu, nga ana tjetër, përmirësoi shumë shanset e Stalinit për t'u bërë udhëheqës.
- Mungesa e mëshirës së tij në përballjen me çdo opozitë dhe në zbatimin e politikave të tij ishte gjithashtu një faktor i rëndësishëm në vendosjen e diktaturës së tij; ai eliminoi ata një pjesë të madhe të atyre që ishin përpjekur ta ndihmonin dhe spastrimet e njëpasnjëshme që ai kreu, që kulmuan në gjyqet spektakolare të viteve 1936-1938 që treguan se asnjë strukturë apo fushë e jetës madje as Partia Komuniste nuk ishte e përjashtuar nga ajo që u quajt "Terrori i Madh". Rusët jetuan kështu në një gjendje paranoje, ndërsa Stalini e portretizoi veten mes të tjerash si "gjeniu suprem i njerëzimit" duke rishkruar historinë në funksion të vendosjes së "kultit të individit". Gjithashtu, kishat u shkatërruan dhe priftërinjtë u arrestuan; ai ishte i pamëshirshëm në eliminimin e çdo kërcënimi të mundshëm duke përfshirë kulakët që ishin kundër kolektivizimit.

4. Në situatën e krijuar nga tradhtia e revizionistëve sovjetikë dhe nga propaganda antikomuniste e borgjezisë një reklamë e madhe i bëhet sidomos "sistemit të vetadministrimit" jugosllav si rruga më e mirë e ndërtimit të socializmit. Partizanë të kësaj rruge janë veçanërisht revizionistët në vendet kapitaliste perëndimore. Ajo ka simpatizantët e vet edhe në vendet revizioniste të Evropës Lindore. Teoricienët e "socializmit vetadministrues" pretendojnë se shprehin dhe zbatojnë idetë autentike të Marksit dhe Leninit mbi socializmin, të shtrembëruara gjoja në praktikën e derisotme nga "stalinizmi". Argumentet e tyre teorike janë krejt pa baza, kurse realiteti i sotëm jugosllav është prova më e qartë e dështimit të "sistemit të vetadministrimit". Baza e teorive të revizionistëve jugosllavë është ideja buhariniste e integritit të kapitalizmit në socializëm..."

Enver Hoxha – Raporti i mbajtur në Kongresin VI të PPSH

Në një periudhë të mëvonshme të ekzistencës së regjimit komunist në Shqipëri, ky i fundit u detyrua të ndërmerre një sërë masash që përafroheshin me idetë që sulmonte udhëheqësi komunist në pasazhin e mësipërm.

- a) Shpjegoni situatën ekonomike që e detyroi regjimin komunist në Shqipëri të ndërmerre këto masa dhe me çfarë termi u njohën ato? **4 pikë**

Sidomos në fillimin e viteve '80, ekonomia shqiptare shfaqti qartë ngadalësimin e ritmeve të rritjes, për shkak se potencialet nga burimet e brendshme kishin mbaruar. Me një cikël të ngjashëm, po përballej edhe ekonomia e vendeve të Evropës Lindore. Prishja përfundimtare e marrëdhënieve me Kinën në vitin 1978, në vend që të stimulonte kërkimin e partnerëve të tjerë të vendit, apo ta detyronte qeverinë shqiptare të hidhte sytë nga perëndimi, u transformua në një autarki totale. Duke filluar nga viti 1976, në emër të "ruajtjes së pavarësisë politike e ekonomike" dhe "mbështetjes në forcat tona", u adoptuan kufizime tërësisht ideologjike duke ndaluar çdo lloj kredie apo borxhi nga jashtë, duke kufizuar në mënyrë drastike importet apo përjashtuar marrëdhëniet ekonomike me disa nga vendet më të zhvilluara të botës si SHBA, Angli, Bashkim Sovjetik, Gjermani Federale etj. Rritja ekonomike vjetore që arrinte mesatarisht në 5-6% në vitet 1970-1980, ra në 1% në dekadën 1980-1990. U shfaq një krizë e madhe për produkte ushqimore bazë dhe mallra të konsumit në përgjithësi.

- b) Shpjegoni thelbin e këtyre masave dhe evidentoni disa prej tyre. **6 pikë**

Në vitet 1986-1988, u tentua të ndërtohej një paketë reformash të cilësuar si "**mekanizmi i ri ekonomik**", por edhe në këtë rast, masat dhe politikat e propozuara thjesht tentuan të zbutnin efektet e planifikimit të centralizuar dhe të rrisnin autonominë e ndërmarrjeve, por pa vënë në dyshim asnjë nga parimet e ekonomisë socialiste. Më konkretisht u hodh ideja e vetëfinancimit të ndërmarrjeve shtetërore dhe pjesëmarrjes të punëtorëve në shpërndarjen e fitimit. Gjithashtu, u eksperimentua futja e disa mekanizmave të rinj të kërkesës dhe ofertës në treg, pranimi i disa investimeve të huaja që ndikonin direkt në zhvillimin e ekonomisë dhe bujqësisë, rritja e autonomisë financiare të ndërmarrjeve, privatizimi pjesor i disa njësive të shërbimit dhe artizanatit, e drejta për të ndërtuar shtëpi private, krijimi i një buxheti të pavarur për 26 rrethet administrative të vendit etj.

Në bujqësi e blegtori, u tentua që të korrigjoheshin mangësitë që solli tufëzimi duke krijuar konceptin e tufëzave dhe shpërndarje të disa kafshëve të fshatarët. Gjithashtu u krijua mundësia që kooperativat bujqësorë të përcaktonin vetë disa kuota prodhimesh e çmimesh apo mundësia e mbajtjes së blegtorisë familjare dhe shitjen e lirë të produkteve në treg.

5. Gjermania u vendos në Shqipëri në rrethana krejtësisht të ndryshme nga pushtimi Italian. Fuqia dhe morali i trupave italiane, pas goditjes që kishte marrë në Frontin e Lindjes, ishte në rënie të pandërprerë. Kapitullimi i Italisë e kishte goditur rëndë Boshtin Fashist, duke e dobësuar në mënyrë të ndryshme krahun jugor të forcave të tij. Pushtimi Italian kishte lënë pasojë të rënda në Shqipëri dhe italianët kishin dështuar në të gjitha përpjekjet për të bërë për vete shqiptarët. Autoritetet gjermane kishin nxjerrë mësim nga gabimet e Italisë dhe korrigjuan disa prej tyre.

Historia e shqiptarëve gjatë shekullit XX, Vëllimi IV

Analizoni pse pushtimi gjerman i Shqipërisë ishte një pushtim ndryshe nga ai italian.

10 pikë

Shqipëria nuk mund të konsiderohej si një vend i pushtuar me dhunën e armëve, siç kishte vepruar Italia. Gjermania përpunoi një politikë të veçantë lidhur me statusin e Shqipërisë, thelbi i së cilës ishte pavarësia relative dhe sovraniteti i kufizuar ose relative. Autoritetet gjermane mendonin se këto terma ishin më të përshtatshme për shqiptarët për të krijuar përshtypjen se nuk ishin nën një pushtim ushtarak klasik. Kjo politikë kishte dy arsye kryesore. Nga njëra anë, Gjermania nuk dëshironte të vendoste një administratë klasike pushtimi sepse nuk dëshironte të harxhonte shumë burime njerëzore për ta realizuar atë; nga ana tjetër, dëshironte të miklonte shqiptarët me rikthimin e pavarësisë së Shqipërisë, me qëllim që të rriste mbështetjen politike dhe ushtarake dhe të zvogëlonte sa të ishte e mundur kundërshtimin e popullsisë shqiptare.

Në dallim nga Italia, që kreu një agresion ushtarak për aneksimin dhe kolonizimin e Shqipërisë, Gjermania nuk kishte synime të tilla. Pushtimi i saj do të ishte i përkohshëm.

Në të vërtetë autoritetet gjermane e respektuan, në një shkallë më të lartë se italianët, autoritetin e shtetit shqiptar të pavarur.

Gjermanët nuk bënë ndryshime të simboleve kombëtare të shqiptarëve, siç bënë italianët duke i shtuar flamurin simbolet e fashizmit.

Gjermanët nuk cenuan kompetencat e organeve shtetërore shqiptare, nuk krijuan organizma të posaçme pranë institucioneve shtetërore shqiptare, krejt e kundërta ndodhi me italianët.

Gjermanët nuk krijuan partinë naziste, siç patën bërë italianët në përpjekje për indoktrinimin fashist të shqiptarëve.

Në ndryshim nga disa vende të pushtuara nga Gjermania, ku administrimi bëhej drejtpërdrejt nga autoritetet ushtarake, në Shqipëri qeverisja do të bëhej nga vet shqiptarët, pa ndërhyrjen e drejtpërdrejtë të autoriteteve ushtarake gjermane, për aq sa nuk do të cenoheshin interesat strategjike dhe politike gjermane. Gjermanët nuk krijuan në organ të posaçëm politik mbi qeverinë shqiptare. Detyra e ambasadorit gjerman kishte një funksion normal për ndjekjen e marrëdhënieve ndërshtetërore.

Gjermania kishte vendosur trupat e saj në Shqipëri, kur ende në vend ishte ushtria italiane. Nëpërmjet traktateve dhe thirrjeve, u bënë të njohur shqiptarëve qëllimin e ardhjes në këtë vend, duke e vënë theksin tek eliminimi i sundimit Italian. Ata i siguronin shqiptarët se asgjë nuk do të vinte në rrezik çlirimin dhe pavarësinë e Shqipërisë nga Italia, e cila "juve ju grabiti dhe neve na tradhtoi". Politika gjermane e shihte si të domosdoshme pushtimin e Shqipërisë, në mënyrë që të shtinte në dorë materialin ushtarak të ushtrisë së kapitulluar italiane, si edhe të pengonte zbarkimin e mundshëm të Aleatëve.

Gjermanët emëruan në poste të rëndësishme të forcave të tyre në Shqipëri personalitete me kombësi austriake: Neubacher, Scheiger etj., të cilët u kujtonin shqiptarëve qëndrimin miqësor të Austrisë gjatë Luftës I Botërore, por njëkohësisht kishin edhe njohje për popullsinë dhe vendin.

Me propagandën e tyre, gjermanët nënvizuan se pushtimi italian nuk kishte të bënte me krijimin e Shqipërisë së Madhe, dhe kjo mund të arrihej vetëm me mbështetjen e tyre. Vetëm ushtria gjermane mund të realizonte bashkimin e vërtetë të Kosovës me Shqipërinë.

Përsa i përket ngritjes së strukturave të shtetit shqiptar, të gjitha marrëdhëniet formale me shqiptarët, Gjermania do t'i mbante përmes konsullit të saj të përgjithshëm në Shqipëri dhe komandës ushtarake gjermane.

Funksiononte posti i gjeneralit të plotfuqishëm në Shqipëri, i cili përfaqësonte interesat gjermane pranë qeverisë shqiptare dhe ushtronte edhe detyrën e këshilltarit ushtarak. Gjenerali përfaqësonte drejtuesin më të lartë të strukturave ushtarake gjermane, që koordinonte veprimet me qeverinë shqiptare nëpërmjet ambasadorit që ishte një përfaqësues civil.